

Varga Emilné Szűcs Edit–Papp Péter

A Műszaki Menedzsment és Vállalkozási Tanszék története

A hazai építőiparban az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején intenzív gépesítési folyamat zajlott. Az ötvenes évek építéspolitikai célja volt a nehéz fizikai munka kiküszöbölése gépekkel. Elsősorban a földmunkát gépesítették szovjet kotrókkal, az emelőmunkát hazai gyártású ún. törpe toronydarukkal, különleges járművekkel. Gyors ütemben fejlődött az anyagmozgatás, autódaruk, agitátor gépkocsik, nagyteljesítményű toronydaruk jelentek meg. Fellendítette az építőipart a nagyarányú lakásépítés, s az ipari építkezések is intenzív ütemben folytak. Új technológiákat hoztak létre az építőiparban: pl. elemgyárok, helyszíni előregyártás, betongyárok stb. Ez a fejlődés megkövetelte az építési folyamatok fokozott gépesítését, és a működéshez szükséges szakembergárdát. (Létrejöttek a nagy építőipari vállalatok ezeken belül az építőgépeszeti részlegek, élükön a főgépezzel – ez további építőgépező szakembereket igényelt.)

Az építésgépesítés elősegítése eleinte a gépkezelőképzés (könnyű, nehéz) beindításával kezdődött, az akkori Szovjetunióban évente 4-6 építőgépező mérnök végzett és került az építőiparba. A kialakult és jól bevált építőipari technikus képzés mellé 1964-ben Debrecenben létrehozták az építőgépező osztályokat. A felsőfokú építőgépező szakemberekből azonban továbbra is hiány volt.

Az Építési Minisztériumban a hatvanas évek elején koncepciót dolgoztak ki az építőgépező-képzés fejlesztésére, összhangban az iparfejlesztéssel. Ennek keretében elhatározták, hogy Debrecenben, a már korábban bezárt régi temető helyén egy új építőgépező technikumot és szakmunkásképzőt fognak építeni.

A beruházás meg is indult, ezzel egyidőben a hatvanas évek közepén országosan kezdetét vette a középfokú technikumok felsőfokúvá alakítása. Az ÉM vezetése úgy döntött, hogy nem a debreceni (Varga utcai) technikumot fejleszti tovább, hanem a temető helyén megkezdett beruházás átalakításával megalakítja a Debreceni Felsőfokú Építőgépező Technikumot. Így (beruházás átcsoportosítással) teljes egészében a Felsőfokú Építőgépező Technikum célját szolgáló létesítmény jött létre 1965-ben. (Ez tanulmányi szárnyból, irodákból, könyvtárból és az épületkomplexumhoz tartozó kollégiumból állt.)

Lényegében tehát Debrecenben a műszaki felsőoktatás 1965-ben vette kezdetét az új Felsőfokú Építőgépező Technikumban.

1965-ben két tanszékkal kezdi meg működését a Felsőfokú Technikum: Alapozó Tárgyak Tanszéke és a Gépelemek – Mechanika Tanszék.

Az első évben építőgépész szakon, majd 1966-ban magasépítő szakon indult meg az oktatás, 1969-ben mindkét szakon beindult a levelező képzés is.

Jelentős változást hozott az 1972-es esztendő, amikor a Debreceni Felsőfokú Építőgépészeti Technikumot integrálták a Budapesti Felsőfokú Építőipari Intézetbe és megkezdődött az új intézményben – két helyen – a főiskolai mérnök-képzés. A felsőfokú technikum ennek Debreceni Területi Egységként működött tovább a kilencvenes évek helyi integrációjáig.

Az új főiskola az 1972–1981 közötti időszakban kari rendszerben működött, Budapesten volt az építőipari kar három nappali szakkal (magasépítő, mélyépítő, városgazdasági), a levelező oktatás magasépítő és városgazdasági szakon folyt.

Debrecenben meglehetősen sajátos szervezési formákat kidolgozva, kezdetben az építőipari kar egy szakján, a magasépítési szakon folyt nappali és levelező tagozaton a képzés.

Az új intézmény gépészeti kara teljesen Debrecenbe került, s nappali és levelező tagozaton folyt a képzés.

A régió fejlődő igénye alapján Debrecenben 1980-ban először levelező tagozaton, majd 1984-ben pedig nappali tagozaton is megkezdődött az oktatás mélyépítési szakon. Hosszas előkészítés után 1987-ben levelező tagozaton, majd 1988-ban nappali tagozaton megkezdődött az épületgépészek főiskolai szintű képzése.

A főiskolai mérnökképzés dualista (Budapest-Debrecen) sajátosságait tükrözték az oktatási szervezetek is. Az építőipari kar hallgatóit oktató szakemberek is dualista típusú tanszékeken voltak foglalkoztatva. A tanszék egyik fele Budapesten volt a tanszékvezetővel együtt, a másik fele Debrecenben tanszékvezető-helyettes irányításával. Kivétel volt a gépészeti kar, mert minden tanszéke „csak” Debrecenben volt.

Megkülönböztetett helyzetben volt az első nevén *Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszék*. Az 1972-es integrációig (főiskolává alakulásig) nem volt főállású oktatója Debrecenben. Az ipargazdaságtan, építőipari szervezés, számítástechnikai, jogi ismeretek, munkavédelem oktatását külső óraadók látták el.

Az új főiskola létrehozását követően pályázat útján Papp Péter okleveles közgazdász lett az Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszék debreceni csoportvezetője 1972. augusztus 16-tól.

A főiskola főigazgatójával történt egyeztetés alapján a debreceni csoportvezető hosszú távú feladataként került megfogalmazásra, hogy Debrecenben meg kell teremteni egy – oktatásban és tudományos kutatásban – igényes szakmai tanszék alapjait. Egy korszerű szemléletű oktatói bázist kell szervezni, amely mindkét szakmai karon (építőipari, gépészet) biztosítja a leendő mérnökök iparral, építőiparral kapcsolatos gazdasági, pénzügyi, szervezési, vezetéstudományi, számviteli ismereteinek terén megvalósított, magas színvonalú képzését, államvizsgáztatását,

továbbá a kor igényének megfelelően a felsőfokú mérnökök továbbképzési feladatainak ellátását.

Ezt a követelményt „csak” óraadó oktatókkal nem lehetett biztosítani. 1972-vel kezdetét vette az Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszék debreceni csoportjának főállású oktatókkal történő feltöltése. Csupán az emlékek felidézése céljából az induló oktatói létszám 1972. augusztus 16-án: Poczkodi Sándorné tanársegéd, Szilágyi Ilona adminisztrátor, majd 1973: Hegedűs Zsolt főiskolai adjunktus, 1974: Molnár István főiskolai adjunktus, Vágó Lászlóné főiskolai adjunktus stb.

A tanszéki csoporton belül megkezdődött az oktatott tantárgyak korszerűsítése, új tantárgyi programok kidolgozása. Záróvizsga tantárgy lett a vállalati gazdaságtan, az építésszervezés, a gépesítésszervezés.

1978-ban Bacsó László intézeti mérnök közreműködésével sikerült kialakítani a számítástechnikai labort, amely első ízben nyújtott lehetőséget arra, hogy a hallgatókat a számítástechnikai gyakorlatokon korszerű gépeken foglalkoztassuk. Majd később (az 1982-es intézetesítéskor) a szervezési és főleg a munkaszervezési folyamatok mérési és ergonómiai szempontjaikra tekintettel alakítottuk ki a munkaszervezési laboratóriumot, vezetője Mikula Gyula intézeti mérnök lett. A tanszéki kollektíva kialakulásával, fejlődésével együtt járt az oktatók szakmai fejlődése, közéleti kisugárzása, tisztségek vállalása – MTESz, TIT stb. – a régióban működő vállalatok szakembereinek továbbképzésében, vezetőképzésben való egyre aktívabb közreműködés.

A debreceni tanszéki csoport életében jelentős fejlődésbeli fokozatot, lehetőséget jelentett az 1981-ben az akkori oktatáspolitikai igények szerint létrehozott intézetesítés.

Az intézetesítés következtében megszűnt az oktatási szervezetek duális jellege – ami főiskolai szinten megmaradt –, önálló intézetek alakultak Budapesten és Debrecenben.

Debrecenben új oktatási szervezeti egységként megalakult az Alaptárgyi és Szervezési Intézet, amelybe integrálódott az Alaptárgyi Tanszék, a Testnevelési Csoport és a Nyelvi Csoport. Az új intézet létrehozásával a korábbi Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszéki Csoport „tanszéki” rangú helyzetbe került, ami az oktatott tárgyak s az oktatók szempontjából is megnövelte fejlődési lehetőségüket. (Az integráció keretében létrehozott intézet igazgatója Papp Péter oklevéles közgazda főiskolai tanár, helyettese Nagy Gáborné nyelvtanár lett).

A fejlődést fémjelzi, hogy több oktató szerzett egyetemi kisdoktori fokozatot, 1983-ban a tanszék gondozásában 6 db Commodore 64 számítógépet tudtunk beállítani az oktatásba. A ma már játékok futtatására is elavultnak tartott Commodore gépek akkor a számunkra elérhető technika csúcsát jelentették, ezáltal a hallgatók közvetlen kapcsolatba kerültek a számítógéppel. E területen az újabb ugrásszerű fejlődés 1988-ban következett be, amikor a tanszék számítástechnikai laboratóriumát IBM PC XT/AT számítógépekkel sikerült felszerelni. Így egy-

időben 18 hallgató részére vált lehetővé a PC számítógépek kezelésének és alapvető programozásának az elsajátítása.

Tanszékünk Magyarországon elsőként kezdeményezte a főiskolai diplomával rendelkező mérnökök posztgraduális továbbképzését. Az általunk elkészített javaslatot – képzési programot – az akkori dualista formában működő főiskolai tanács hosszas hezitálás után elfogadta. Ennek megfelelően 1981-ben megkezdődött a posztgraduális képzés 2 éves képzési idővel.

Az elmúlt években ez a fajta képzés országosan is kibővült, de tanszékünk ma is komoly bázisa az ilyen formájú képzésnek (az általunk záróvizsgáztatott posztgraduális hallgatók száma több száz).

Hosszas előkészítés után, az ellenállások leküzdésével 1994-ben sikerült beiskolázni az első műszaki menedzser szakos hallgatókat. Az új szak országos alapításában tanszékünk meghatározó feladatot vállalt, azonosult az új képzési céllal és támogatta azt Agg Géza miniszteri főtanácsos (Oktatási Minisztérium). E szak létesítésétől kezdve mind a mai napig az egyik legnépszerűbb szak főiskolánkon és a többletfeladatok mellett jelentős szakmai tekintélyt is biztosít tanszékünk oktatóinak (vannak saját hallgatóink, akiket mi készítünk fel a záróvizsgákra és az életre). 1985. október 1-vel Papp Péter a Kar debreceni vezetője lett főigazgató-helyettesként, a tanszék vezetését Molnár István gépészmérnök főiskolai docens vette át, majd 2001. január 1-től Zentay István építőmérnök főiskolai docens követte.

Fontos szervezeti változás következett be 2000. január 1-vel a Kar életében, a debreceni Kar elvált a Budapesti Ybl Miklós főiskolától, és a Debreceni Egyetem Műszaki Főiskolai Karaként működött a továbbiakban.

2004-ben újabb szervezeti változásokra került sor, az időközben formálissá vált intézeti szervezetek megszűntek, a három intézetből 8 tanszék alakult.

A Tanszék jelenleg – az Általános és Menedzserképző Intézet megszűnése óta – a Műszaki Menedzsment és Vállalkozási Tanszék nevet viseli, vezetője Varga Emilné Szűcs Edit főiskolai tanár, aki a Kar dékánja is egyben.

A Tanszéken folyó tudományos alkotó munkát híven tükrözik a már megszerzett illetve folyamatban lévő tudományos fokozatok, a publikációk, a tudományos konferenciákon elhangzott referátumok, valamint a megírt jegyzetek, segédletek és nem utolsósorban az oktatók különböző országos és regionális szakmai, tudományos testületekben betöltött választott funkciói.

A műszaki menedzser képzés alapvető célja, hogy a vállalkozások menedzsment területein a szakmai színvonal megfelelő ellátása biztosítható legyen. A képzés folyamán a hallgatók elsajátítják a vállalkozások pénzügyi, számviteli folyamatainak irányítását, piaci ismereteket, valamint a különböző humán feladatokhoz tartozó ismereteket szereznek.

A képzés speciális jellemzője, hogy a hallgatók megfelelő ismereteket kapnak a vállalkozások alapvető technológiai, műszaki folyamatairól. Az Építőipari szakirányon elsajátítják az építési technológiák kivitelezési és szervezési kérdé-

seit is, míg az ipari és vállalkozási szakirányon végzetek megismerik a zárt rendszerű ipari folyamatok üzemi feltételrendszerét, és az alapvető üzemi műszaki folyamatokat.

A végzett hallgatók képesek olyan projektmenedzselési feladatok ellátására, melyek nélkülözhetetlenek az Európai Unió pályázatok megfogalmazásához, illetve az elnyert pályázatok projektjeinek koordinálásához. Az oktatás célja továbbá a műszaki szemléletformáló alapismeretek, gazdasági ismeretek és menedzsment ismeretek átadása.

A Tanszék minden időszakban nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy az oktatott tárgyaknak megfelelően szoros kapcsolatot építsen ki a régió gazdasági egységeivel, a különböző vállalkozásokkal, annak érdekében, hogy a hallgatók a gyakorlatban hasznosítható ismeretekhez jussanak. Különösen aktív és szoros együttműködés alakult ki a Debreceni Hőszolgáltató Zrt., a Debreceni Közlekedési Vállalat Zrt., a KEVIÉP Kft. a HUNÉP Zrt. és a Tanszék között, jó együttműködést ápolunk a szakmai és egyéb szervezetekkel is, mint a Kereskedelmi és Ipar-kamarával, az építész- és mérnökkamarával.

Az eddigi tapasztalatok szerint a végzett műszaki menedzserek piaci lehetőségei jók, általában képzettségüknek megfelelően tudnak elhelyezkedni.